

A. Pregled rezultatov in sklep

Cilj in struktura študije. Študija se ukvarja s testiranjem bank, ki je izvedeno 2013 v Sloveniji. Pregledana sta oba segmenta testnega eksperimenta, torej statični pregled kakovosti sredstev ter dinamično testiranje odpornosti bank na makroekonomske šoke. Analiza obeh segmentov je enotna. Saj sta, čeprav formalno ločena, vsebinsko neposredno povezana. Makroekonomski scenarij, predpostavljen v dinamičnem testiranju, namreč določa izdatnost unovčitve nedonosnih terjatev, ki so ugotovljene v statičnem pregledu kakovosti sredstev, kvaliteta portfelja terjatev in zavarovanj, ki je ugotovljena v pregledu kakovosti sredstev, pa hitrost naraščanja in obseg unovčitve nedonosnih terjatev v dinamičnem segmentu testnega eksperimenta.

Analizirane so posledice testnega eksperimenta skupno za vseh osem bank, ki so sodelovale v testiranju, ter ločeno za posamezne banke v katerih je prišlo po testnem eksperimentu do razlastitve lastnikov podrejenih terjatev, torej za NLB, NKBM, Abanko, Banko Celje, Factor banko in Probanko. Zadnji dve nista sodelovali na testnem eksperimentu. Analiza hipotetičnega testiranja obeh bank je uperjena v ovrednotenje posledic odločitve Banke Slovenije, ki je tik pred pričetkom testnega eksperimenta sprožila postopek nadzorovanega zapiranja obeh bank, čeprav sta bili obe banki prvotno predvideni za testiranje.

Študija obsega štiri vsebinske dele. V vseh štirih se ukvarja izključno s tistimi elementi testnega eksperimenta na katere je Banka Slovenije lahko vplivala.

V prvem delu so rekonstruirani postopki in modelska orodja s katerimi so izvajalci testiranja ocenjevali posamezne elemente kapitalskega primanjkljaja. S tem vsebinskim delom se ukvarja drugo poglavje poročila.

V drugem vsebinskem delu študije so najprej identificirane problematične značilnosti (neugodnega) makroekonomskega scenarija, ki je predpostavljen v testnem eksperimentu. Nato so z rekonstruiranimi modelskimi orodji ocenjene posledice identificiranih pomanjkljivosti na ocenjen kapitalski primanjkljaj vseh bank skupaj, kot tudi na kapitalski primanjkljaj NLB, NKBM, Abanke, Banke Celje, Probanke in Factor banke. Posledice identificiranih pomanjkljivosti makroekonomskih predpostavk so ocenjene relativno glede na

neugodni testni scenarij, na osnovi katerega je Banka Slovenije določila potrebne zneske dokapitalizacije bank. Tretje poglavje poročila pokriva drugi vsebinski del študije.

Tretji vsebinski del študije je prav tako obdelan v dveh korakih. Najprej so identificirane problematične značilnosti supervizijske ureditve v Sloveniji, kot tudi nekaterih korakov v testnem eksperimentu, ki so imeli supervizijsko naravo. Natančno je pregledano pet segmentov supervizijske ureditve, kjer je, ali ureditev v Sloveniji bistveno ostrejša od povprečja v EU ali pa je Banka Slovenije v testnem eksperimentu tolerirala bistveno ostrejši postopek od siceršnje njene prakse. Z rekonstruiranimi modelskimi orodji je nato ocenjeno, koliko je takšna diferencialna ostrina supervizijske ureditve oziroma testnih postopkov povečala ocenjen kapitalski primanjkljaj. Ocena je ponovno narejena za vse banke skupaj in ločeno za banke, v katerih je prišlo do razlastitve lastnikov podrejenih terjatev, torej za NLB, NKBM, Abanko; Banko Celje, Probanko in Factor banko. Tudi v tretjem vsebinskem delu so modelsko ocenjene posledice kvantificirane relativno glede na posledice neugodnega testnega scenarija, ki je bil osnova za ključne odločitve Banke Slovenije po izvedenem testiranju bank. Poglavja 4 do 7 poročila obsegajo tretji vsebinski del študije.

Ker je Banka Slovenije tik pred pričetkom testnega eksperimenta Factor banko in Probanko izločila iz testiranja, ker naj bi bili nesposobni preživetja na daljši rok, se četrti vsebinski del analize ukvarja z dvema vprašanjema. Prvič, ali je bila stabilnost poslovanja Factor banke in Probanke resnično toliko slabša od ostalih testiranih bank, da se je Banka Slovenije upravičeno že a priori odločila za nadzorovano likvidacijo, čeprav sta obe banki bili formalno solventni (celotna kapitalna ustreznost je bila konec 2012 v obeh večja od 8%) in čeprav se (v skladu z bančno novelo) dolgoročno vzdržnost preživetja solventnih bank preverja s testiranjem bank. In drugič, kakšni so bili zaradi takšne apriorne odločitve Banke Slovenije oportunitetni stroški navadnih lastnikov, lastnikov podrejenih terjatev ter države. Poglavje osem poročila pokriva četrti vsebinski del študije.

Postopki in podatki. V Celovitem poročilu so osnovni postopki ocenjevanja zelo pomanjkljivo opisani. Nekateri ključni koraki modeliranja so narejeni na osnovi ad hoc predpostavk, ki niso niti nedvoumno specificirane, kaj šele argumentirane. Tako ni navedeno kako so računane verjetnosti neplačila za restrukturirane kredite; ni pojasnjeno, kako je specificiran model za računanje tveganjem prilagojene aktive na koncu razdobja, niti na osnovi česa je določena velikost prodajnega striženja zavarovanj, ali kako je testirana

kvaliteta vzorca, itd. Čeprav so vsi ti postopki bistveno vplivali na obseg ocenjenega kapitalskega primanjkljaja.

V Celovitem poročilu manjkajo nekateri ključni podatki. Naveden ni, na primer, noben podatek o segmentni strukturi terjatev po pregledu kakovosti sredstev, čeprav je ta struktura ključna za, po segmentih in zato tudi po bankah ločeno, ocenjevanje verjetnosti neplačila. Prav tako ni navedeno nič o obsegu in načinu modeliranja izvenbilančnih terjatev, ki so vključene v ocenjevanje, čeprav so izvenbilančne terjatve lahko prispevale do 15% ocenjenih izgub. V Celovitem poročilu so praktično v celoti odsotni podatki o kvaliteti zavarovanj po segmentih terjatev, tako pred kot po pregledu kakovosti sredstev, čeprav je kvaliteta zavarovanj centralna za oceno vrednosti unovčenja zavarovanj in zato, za oceno izgub.

V prikazanih ključnih podatkih Celovitega poročila so nelogičnosti, ali večje napake. Navedeni deleži restrukturiranih nedonosnih terjatev in nedonosnih terjatev, pred in po pregledu kakovosti sredstev, niso usklajeni med seboj, ne po velikosti in ne po strukturi (nedonosnih restrukturiranih kreditov je, na primer, več kot vseh nedonosnih terjatev). V segmentu terjatev do majhnih in srednjih podjetij je obseg nedonosnih terjatev po pregledu kakovosti sredstev nespremenjen, čeprav je kar 35% ustreznih terjatev preklasificirano v terjatve do gradbenih investitorjev, ki imajo največji odstotek nedonosnih terjatev. Pri računanju vrednosti nepremičnin ob unovčitvi, je upoštevana drugačna rast cen nepremičnin, kot je predpostavljena.

Za vzorca terjatev in zavarovanj, na osnovi katerih je ocenjen model verjetnosti neplačila in izgub, niso navedene niti najbolj osnovne značilnosti, ki bi dokumentirale njuno nepristranost. Istočasno pa empirična evidenca v Celovitem poročilu, kaže, da so obdelani podatki iz vzorcev pristrani v korist strukture portfelja NLB in manj zavarovanih terjatev. Tako so, na primer, razlike v oceni izgub med oceno od spodaj navzgor in oceno od zgoraj navzdol najmanjše pri NLB, medtem ko so razlike v ocenah izgub pri bankah, ki imajo opazno različno strukturo portfelja terjatev (na primer, NKBM) ali bolj zavarovane terjatve (Banka Celje) bistveno večje in zato bistveno manj primerne za oceno kapitalskega primanjkljaja.

Makroekonomski scenariji. Tretje poglavje študije se ukvarja z ostrino makroekonomskih pogojev, ki so predpostavljeni v neugodnem testnem scenariju. Makroekonomske pogoje je

določil Usmerjevalni odbor, v katerem je imela Banka Slovenije (vsaj formalno) vodečo vlogo.

V študiji je dokumentirano, da so v predpostavljenem makroekonomskem scenariju spremembe ključnih spremenljivk (kumulativni padec gospodarske aktivnosti in cen nepremičnin ter povečanje zaposlenosti) opazno odstopale od vrednosti, ki so historično dosežene v Sloveniji vse od njenega nastanka dalje. Če se pri ovrednotenju scenarija upošteva tudi izhodiščno (2012) leto, ki je bilo zelo slabo, tako težkih makroekonomskih pogojev historično ni bilo še nikoli po 1990.g. Takšna izjemna ostrina predpostavljenega makroekonomskega scenarija je v nasprotju z načelom, ki je poudarjeno v Celovitem poročilu, namreč, da mora biti testni makroekonomski scenarij malo verjeten, vendar še vedno možen za slovensko gospodarstvo.

Enak testni eksperiment kot v Sloveniji je bil izveden tudi za banke v Španiji leta 2012. Dinamični del testa sta v Španiji izvajali isti konzultantski firmi kot v Sloveniji (Roland Berger in Oliver Wyman). Kljub temu je bilo odstopanje predpostavljenih vrednosti (za gospodarsko aktivnost, cene nepremičnin in za nezaposlenost) od historično doseženih v Sloveniji bistveno večje kot v Španiji.

Za korektno ovrednotenje-primerjavo makroekonomskih scenarijev različnih držav je v študiji ostrina scenarija konkretne države definirana z normirano vrednostjo odstopanja predpostavljene vrednosti konkretne makroekonomske spremenljivke od njene dolgoročne medianske vrednosti. Pri tem je odstopanje normirano z variabilnostjo ustrezne makroekonomske spremenljivke. Tako definirana ostrina torej upošteva (za konkretno državo specifično) mediansko historično vrednost kot tudi variabilnost ustrezne makroekonomske spremenljivke. S pomočjo tako definirane ostrine scenarija je neugodni makroekonomski scenarij v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013 primerjan z makroekonomskimi scenariji, ki jih je EBA predpostavila v testnem eksperimentu 2014 za države evro območja. Tudi v primerjavi z njimi je ostrina neugodnega scenarija iz testnega eksperimenta 2013 v Sloveniji zelo štrlela; če se upošteva tudi makroekonomske dosežke izhodiščnega leta, je bil neugodni testni scenarij 2013 v Sloveniji ostrejši od scenarijev vseh držav, ki so sodelovale v testnem eksperimentu EBA 2014.

Makroekonomski scenarij v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013 je bil za Slovenijo tudi historično prelomen. Saj so bili makroekonomski scenariji, ki so predpostavljeni v testnih eksperimentih EBA po začetku krize do leta 2013 za Slovenijo vedno bolj ugodni od povprečja EU, po 2013 pa opazno manj ugodni od povprečja EU. Navkljub temu opaznemu poslabšanju po 2013 pa je bil makroekonomski scenarij za Slovenijo v testnem eksperimentu EBA 2014 še vedno bistveno bolj ugoden od scenarija, ki je predpostavljen v testnem eksperimentu Banke Slovenije leta 2013.

V študiji so analizirani štirje alternativni makroekonomski scenariji. Od neugodnega scenarija v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013 se razlikujejo predvsem v trajektoriji (v triletni kumulativni spremembi) gospodarske aktivnosti, cen nepremičnin in nezaposlenosti. Prvi alternativni scenarij je enak makroekonomskemu scenariju, ki je uporabljen za španske banke leta 2012; pri drugem so spremembe makroekonomskih spremenljivk enake kot pri makroekonomskem scenariju za evro območje, ki je uporabljen v testnem eksperimentu EBA 2014; tretji alternativni makroekonomski scenarij predpostavlja enake spremembe makroekonomskih spremenljivk kot jih je EBA (leta 2014) predpostavila za Slovenijo, medtem ko je ostrina četrtega makroekonomskega scenarija enaka medianski ostrini makroekonomskih scenarijev držav evro območja v testnem eksperimentu EBA 2014. Zadnji scenarij je najbolj korektna referenca za nepristrano ovrednotenje stabilnosti bančnega sistema v Sloveniji glede na druge države evro območja.

Supervizijski scenariji. Diferencialne značilnosti ureditve bančnega nadzora v Sloveniji kakor tudi nekateri postopki (predpostavke) skrbnega pregleda sredstev so močno vplivali na velikost ocenjenih izgub v testnem eksperimentu.

Predpisi Banke Slovenije določajo nekatere ključne supervizijske parametre bistveno ostreje kot je to v navadi v državah EU. Za veliko ocenjeno izgubo v testnem eksperimentu je še zlasti pomembna specifikacija zamude oziroma nedonosnosti terjatve ter specifikacija tveganjem prilagojene aktive.

Ostrejši nadzor Banke Slovenije pri siceršnjem poslovanju bank seveda ne moti (je celo dobrodošel), v kolikor s z njim dodatno ne povečuje težavnost preživetja bank. V nobenem primeru pa se zahtevnejši supervizijski parametri ne bi smeli uporabljati v testnem eksperimentu. Banka Slovenije bi v testnem eksperimentu morala ključne supervizijske

parametre veljavne ureditve prilagoditi običajnim zahtevam v drugih državah, saj so bile (materialne) posledice testnih rezultatov, ki sta jih zahtevali Evropska komisija in ECB¹, enake za vse države, ne glede na naravo njihove supervizijske ureditve. To velja toliko bolj, ker se je Banka Slovenije zavedala ostrejšje narave veljavne ureditve v Sloveniji². Izvajalca dinamičnega dela testnega eksperimenta sta, namreč, morala upoštevati zahteve Banke Slovenije, čeprav sta opozorila na večjo ostrino ureditve v Sloveniji³.

Specifikacija nedonosnosti terjatev je bila v Sloveniji aprila 2012 opazno olajšana, vendar je še vedno ostala ostrejša kot v povprečju drugih držav evro območja. Ključne njene značilnosti, da namreč obsega tudi izven bilančne terjatve, da je definirana po komitentu in ne terjatvi, da so mejni zneski, ki sprožijo spremembo statusa donosnosti, zelo nizki in da ne dovoljuje zamud preko 90 dni za zavarovana posojila prebivalstvu, opazno (za preko 20%) povečujejo obseg identificiranih nedonosnih terjatev v primerjavi s povprečno prakso v EU. Ker so bile verjetnosti neplačila v testnem eksperimentu ocenjene na historičnih podatkih, so bile ocene verjetnosti neplačila v testnem eksperimentu še dodatno višje tudi zaradi ureditve, ki je prevladovala pred aprilom 2012, ko so bile zahteve še ostrejšje.

Velikost tveganjem prilagojene aktive je odvisna od uteži tveganosti terjatev ter postopka razvrščanja terjatev v razrede tveganosti. Uteži tveganosti so grobo določene s predpisi Basel II, vendar imajo centralne banke veliko možnost diskrecije⁴. Še večjo možnost diskrecije imajo regulatorji pri razvrščanju terjatev v razrede tveganosti (ki imajo zelo različne uteži). Ureditev v Sloveniji opazno odstopa od običajne prakse v EU, tako po velikosti dodeljenih uteži tveganosti kot po postopku razvrščanja v razrede tveganosti. Obseg ključnih razredov (z največjimi in najmanjšimi utežmi) v Sloveniji izrazito odstopa tudi od držav, ki so po začetku krize, tako kot Slovenija, izvedle obsežno dokapitalizacijo bank (Španija, Portugalska, Irska, Grčija in Ciper). Močno je odstopal tako tik pred testnim eksperimentom kot tudi pred letom 2009, torej pred začetkom krize! Ostrejša ureditev seveda povečuje tveganjem prilagojeno aktivo in torej potrebni kapital bank.

¹ Za lastnike podrejenih terjatev je bil še zlasti pomemben zahtevan postopek zaradi državne pomoči (državne dokapitalizacije bank).

² Glej, na primer, Banka Slovenije, 2013, »Poročilo o finančni stabilnosti 2013«, stran 68.

³ Glej, na primer, Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«, stran 10, 22, 69 in 96.

⁴ Komentar se nanaša na ureditev, ki je veljala v času testnega eksperimenta.

Že zelo enostavni indikatorji kažejo drastična odstopanja bank v Sloveniji: gostota tveganosti (razmerje tveganjem prilagojene aktive in bilančne vsote) je v Sloveniji, na primer, daleč največja v evro območju. V študiji je dokumentirano, da nadpovprečna ostrina ureditve tveganjem prilagojene aktive v Sloveniji presega EU povprečje za skoraj 50%.

V samem testnem eksperimentu so narejene nekatere ocene, ki so v očitnem nasprotju ne le z empirično evidenco, ki jo redno objavlja Banka Slovenije in druge institucije v Sloveniji, temveč tudi v nasprotju z ocenami, ki so jih isti izvajalci dinamičnega dela testa napravili pri testnih eksperimentih v drugih državah. Tako je bilo, na primer, čisto (prodajno) striženje vrednosti nepremičnin v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013 tudi za 100 in več odstotkov večje kot v testnem eksperimentu španske centralne banke 2012, čeprav so cene nepremičnin v Španiji po začetku krize padle do začetka testnega eksperimenta za dvakrat toliko kot v Sloveniji.

Takšna odstopanja so lahko posledica ali apriornih predpostavk izvajalcev ali pa pristranega vzorca terjatev in/ali vzorca zavarovanj, na osnovi katerih so izvajalci testnega eksperimenta naredili ustrezne ocene. V študiji so zato natančno kvantificirane posledice predpostavk o velikosti čistega (prodajnega) striženja vrednosti nepremičnin, o obsegu terjatev do gradbenih investitorjev in o obsegu donosnih restrukturiranih posojil oziroma njihovi verjetnosti neplačila.

Banka Slovenije v testnem eksperimentu tudi ni upoštevala terjatev iz odloženih davkov. Čeprav novela bančnega zakona, na osnovi katere je v testnem eksperimentu testirana vzdržnost preživetja bank, v celoti obsega logiko Basel III in CRR, Banka Slovenije ni dovolila upoštevanje terjatev iz odloženih davkov pri oceni kapitalskega primanjkljaja. Oba izvajalca dinamičnega dela testa sta na to dejstvo eksplicitno opozorila⁵. Samo zaradi neupoštevanja terjatev iz odloženih davkov je bil ocenjen kapitalski primanjkljaj za 600 milijonov večji.

V študiji je analizirano pet supervizijskih scenarijev s pomočjo katerih so kvantificirane posledice navedenih diferencialnih značilnosti supervizijske ureditve v Slovenije, kakor tudi posledice ad hoc predpostavk izvajalcev testa ali pristranosti vzorca terjatev in zavarovanj

⁵ Glej, na primer, Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«, stran 69 in 97.

pri testnem eksperimentu. Supervizijski scenariji se razlikujejo od dejanskega neugodnega scenarija predvsem v specifikaciji konkretnega (fokusiranega) supervizijskega parametra ali testnega postopka, namreč v, specifikaciji statične in dinamične nedonosnosti (zamude), velikosti čistega striženja, verjetnosti neplačila restrukturiranih terjatev in definiciji gradbenega investitorja.

Učinki na izgubo iz kreditnega portfelja. Za analizirane makroekonomske in supervizijske scenarije je z rekonstruiranimi modelskimi orodji ocenjeno odstopanje izgube iz kreditnega portfelja od ustrezne izgube pri neugodnem scenariju v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013. Ocene so narejene za vse testirane banke ter za Factor banko in Probanko, za pet analiziranih segmentov terjatev, torej za terjatve do velikih podjetij, do malih in srednjih podjetij in do gradbenih investitorjev ter za hipotekarne kredite prebivalstva in ostale kredite prebivalstva.

Izgube iz portfelja novih kreditov niso izračunane, saj v Celovitem poročilu dostopni podatki in druge informacije o specifikaciji ustreznega modelskega orodja, s katerim so računani učinki v testnem eksperimentu, ne omogočajo rekonstrukcije ustreznega modela. Iz istega razloga niso ocenjene niti diferencialne izgube iz portfelja vrednostnih papirjev, saj v Celovitem poročilu dostopni podatki ne omogočajo ločene ocene obsega lastniških in dolžniških ter državnih in privatnih instrumentov za posamezne banke. Odsotnost teh ocen zmanjšanja izgube seveda povečuje konservativnost ocenjenega zmanjšanja izgube, saj izgube na obeh omenjenih segmentih portfelja predstavljajo približno 7% celotne izgube pri neugodnem testnem scenariju .

Zmanjšanje (normalizacija) ostrine makroekonomskega scenarija bi zelo močno skrčilo ocenjeno izgubo pri neugodnem testnem scenariju. Absolutno največje zmanjšanje izgube v primerjavi z neugodnim testnim scenarijem bi pri vseh skupinah komitentov dosegel scenarij, ki bi po ostrini bil enak medianski ostrini testov, ki jih je EBA izvedla 2014. Samo normalizacija ostrine makroekonomskih scenarijev bi lahko zmanjšala izgubo bank pri testnem eksperimentu Banke Slovenije celo do 1.5 milijarde, torej za skoraj eno tretjino ocenjenega kapitalskega primanjkljaja. Precej bi zmanjšal izgubo tudi scenarij, ki je enak povprečnemu scenariju držav evro območja na istem testnem eksperimentu, ki ga je EBA izvedla 2014. Kako oster je bil makroekonomski scenarij v testnem eksperimentu 2013 nazorno ilustrira dejstvo, da bi celo scenarij, ki je uporabljen pri oceni kapitalskega

primanjkljaja bank v Španiji, zmanjšal skupno izgubo (glede na neugodni testni scenarij) za preko 800 milijonov. Najmanj bi izgubo zmanjšal makroekonomski scenarij, ki ga je EBA v svojem testu 2014 predpostavila za Slovenijo, za 460 milijonov. EBA je torej v testnem eksperimentu 2014 za Slovenijo predpostavila scenarij, ki je bil bistveno ostrejši od mediane scenarijev držav evro območja, čeprav je bil še vedno opazno milejši od neugodnega testnega scenarija v eksperimentu Banke Slovenije 2013.

Večina analiziranih variant makroekonomskih scenarijev bi najbolj zmanjšala izgubo pri posojilih malim in srednjim podjetjem, čeprav je po velikosti segment terjatev do velikih podjetij za skoraj tretjino večji. Le EBA scenarij z mediansko ostrino bi (med segmenti terjatev) najbolj zmanjšal izgubo segmenta posojil velikim podjetjem.

Učinki makroekonomskih scenarijev na izgubo so med bankami relativno največji zagotovo pri Banki Celje, saj je pri vseh scenarijih in vseh skupinah komitentov zmanjšanje relativne izgube največje prav pri tej banki. Razen pri potrošniških kreditih Banka Celje praviloma presega zmanjšanje pri ostalih bankah za petino ali tudi več. Pri izbranih segmentih komitentov in testnih scenarijih izstopajo nekaj več po relativnem zmanjšanju izgube (glede na neugodni testni scenarij) tudi Probanka, Abanka in Factor banka. Relativno najmanj bi analizirani scenariji zmanjšali izgube pri NLB in NKBM. Absolutna zmanjšanja izgube se med bankami razlikujejo predvsem zaradi različne velikosti bank.

Analizirani supervizijski scenariji kažejo, da bi največje zmanjšanje izgube povzročila prilagoditev specifikacije nedonosnosti ter restrukturiranosti kreditov običajni praksi v EU. V obeh primerih bi se ocenjena izguba pri neugodnem scenariju zmanjšala za približno 770 milijonov. Supervizijski scenarij, ki predpostavlja odsotnost reklasifikacije terjatev gradbenih investitorjev, bi zmanjšal izgubo kreditnega portfelja najmanj, le za 490 milijonov.

Učinki supervizijskih scenarijev na zmanjšanje izgube posameznih segmentov terjatev bi bili zelo različni. Najbolj izstopajo učinki pri segmentu terjatev do prebivalstva. Tako bi se izgube iz hipotekarnih kreditov pri normalizaciji striženja nepremičnin zmanjšale kar za 20% v primerjavi z neugodnim testnim scenarijem, medtem ko bi prilagoditev definicije zamude zmanjšala izgube iz potrošniških kreditov za preko 28%. Od ostalih segmentov malo več izstopa po relativnih učinkih le še segment terjatev do velikih podjetij, kjer bi prilagoditev

definicije zamude zmanjšala izgube za dobrih 18%, absolutni učinki pa bi presegli 650 milijonov.

Tudi pri supervizijskih scenarijih bi bili učinki na posamezne banke relativno največji pri Banki Celje. Tako učinek prilagoditve definicije zamude na rast nedonosnih terjatev kot učinek prilagoditve definicije rekonstruiranih kreditov bi bila pri Banki Celje relativno daleč največja (za preko 30% večja kot pri ostalih bankah). Prilagoditev definicije zamude praksi ostalih držav evro območja bi nadpovprečno zmanjšala izgubo tudi pri nekaterih segmentih terjatev NLB (terjatev do velikih podjetij in gradbenih investitorjev), medtem ko bi prilagoditev predpostavk striženja nepremičnin dejanski empirični evidenci o transakcijah z nepremičninami relativno najbolj zmanjšala izgubo Factor banke in Abanke.

Učinki na kapaciteto absorbiranja izgub. Analizirani scenariji vplivajo na oceno kapitalskega primanjkljaja tudi preko kapacitete absorbiranja izgub pri testiranih bankah. Neposredno vplivajo preko dveh kanalov absorbiranja izgub: preko dobička pred slabitvami ter preko kapitalskega blažilnika (presežka najkvalitetnejšega temeljnega kapitala nad 6% tveganjem prilagojene aktive).

Med makroekonomskimi scenariji bi relativno najbolj povečal dobiček pred slabitvami (za skoraj 40%) scenarij, ki bi imel enako ostrino kot medianski scenarij v testnem eksperimentu EBA 2014, čeprav bi bilo absolutno povečanje majhno, 230 milijonov. Pri ostalih scenarijih bi bilo relativno povečanje bistveno manjše, medtem ko bi scenarij, ki ga je Slovenija imela v EBA testu 2014, celo zmanjšal dobiček.

Tudi pri vseh analiziranih bankah, kjer je prišlo do razlastitve imetnikov podrejenih terjatev, bi medianski scenarij iz testa EBA 2014 daleč najbolj povečal dobiček, pri Factor banki celo za preko 60%. Tudi sicer bi makroekonomski scenariji relativno najbolj povečali dobiček Factor banke, malo nadpovprečno pa še Abanke.

Od analiziranih makroekonomskih scenarijev bi relativno najbolj (za 38%) povečal kapitalski blažilnik scenarij, ki bi bil enak, kot v španskemu testnem eksperimentu. Tudi ustrezno absolutno povečanje kapacitete za absorbiranje izgub bi bilo opazno veliko, 420 milijonov. Glavnino povečanja bi sicer prispevala prilagoditev (normalizacija) specifikacije tveganjem prilagojene aktive. Ta je sicer predpostavljena pri vseh analiziranih makroekonomskih

scenarijih. Ostali, manj ostri makroekonomski scenariji bi relativno malo povečali kapitalski blažilnik, ker bi povzročili bistveno manjše krčenje bruto in neto kreditov.

Tudi pri posameznih bankah bi relativno največje povečanje kapitalskega blažilnika povzročil španski scenarij. V dveh bankah z najmanjšo kapitalsko ustreznostjo (Abanki in Probanki), bi povečanje preseгло 170%. Pri obeh bankah bi tudi drugi makroekonomski scenariji povečali kapitalski blažilnik nekajkrat bolj kot pri ostalih bankah. Relativno najmanjša relativna povečanja kapitalskega blažilnika bi makroekonomski scenariji povzročili pri NLB in Banki Celje.

Od supervizijskih scenarijev bi najbolj povečal dobiček (pred slabitvami) scenarij, ki predpostavlja prilagoditev specifikacije restrukturiranih kreditov. Dobiček bi pri njem porasel za preko 40% (250 milijonov). Prilagoditev definicije zamude, bi imela le majhne učinke na dobiček, medtem ko bi ga nespremenjena klasifikacija gradbenih investitorjev celo malo zmanjšala.

Prilagoditev specifikacije restrukturiranih kreditov bi močno povečala dobiček pri vseh bankah, v katerih so po testnem eksperimentu razlastili imetnike podrejenih terjatev. Najbolj v Probanki in Factor banki (za preko 70%). Ti banki bi imeli največje povečanje dobička tudi pri normalizaciji definicije zamude kakor tudi pri scenariju nespremenjene klasifikacije gradbenih investitorjev. Najmanjše učinke na dobiček bi pri vseh supervizijskih scenarijih imela NKBM.

Učinki na kapitalski primanjkljaj. Korektno predpostavljena ostrina makroekonomskega scenarija (namreč primerljiva z ostrino, ki jo je EBA predpostavila v svojem testu 2014 za ostale države EU), prilagoditve nekaterih ključnih parametrov supervizijske ureditve v Sloveniji povprečni praksi v ostalih državah EU in prilagoditve nekaterih (po svoji naravi supervizijskih) postopkov v testnem eksperimentu empiričnim dejstvom v Sloveniji, bi imele velike učinke na ocenjen kapitalski primanjkljaj v testnem eksperimentu Banke Slovenije. Ustrezni diferencialni učinki so povzeti v preglednih tabelah 1 in 2. V tabeli 1 so prikazane celotne posledice, pri (v študiji) najbolj ugodnem (in glede primerjave z drugimi državami evro območja tudi najbolj korektnem) analiziranem makroekonomskem scenariju, v tabeli 2 pa celotne posledice pri (v študiji) najmanj ugodnem analiziranem scenariju.

Prvi ima mediansko ostrino scenarijev držav evro območja v testnem eksperimentu EBA 2014, drugi pa je enak scenariju, ki ga je EBA v istem testnem eksperimentu 2014 pripravila za Slovenijo.

Pregledna tabela 1

	Testirane banke	NLB	NKBM	Abanka	Banka Celje
	Testni kapitalski primanjkljaj				
Neugodni scenarij brez DTA	4778	1904	1055	756	388
	Zmanjšanje izgube				
Medianski EBA scenarij	1557	667	260	197	119
Striženje	675	221	54	89	39
Restrukturirani krediti	767	318	125	84	71
Gradbeni investitorji	490	234	72	37	45
Nedonosnost	771	326	157	145	39
Neplačilo	578	253	91	53	46
	Povečanje absorpcijske kapacitete				
Dobiček	521	288	61	51	41
Kapitalni blažilnik	287	114	45	38	19
	Skupni učinek prilagoditev				
	5646	2420	866	693	419
	Prilagojeni kapitalski primanjkljaj				
DTA			32	11	
Vse prilagoditve			157	52	

Vir: Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«; lastni izračuni

Opomba: Učinki analiziranih scenarijev na kapitalni primanjkljaj bank; kapitalni primanjkljaj pri neugodnem testnem scenariju brez DTA; zmanjšanje izgube pri medianskem EBA scenariju 2014; zmanjšanje izgube pri analiziranih supervizijskih scenarijih; povečanje kapacitete dobička in kapitala za absorbiranje izgub; skupni učinki vseh prilagoditev; DTA terjatve za odložene davke; kapitalni primanjkljaj po vseh prilagoditvah; prazna celica označuje, da ni primanjkljaja; milijoni evrov

Prikazani so učinki na izgubo ter absorpcijsko kapaciteto, za vseh 8 testiranih bank ter ločeno za NLB, NKBM, Abanko in Banko Celje. Skupni učinki so navedeni brez nelinearnih učinkov. V obeh tabelah tudi niso upoštevane posledice navedenih makroekonomskih scenarijev in supervizijskih prilagoditev na portfelj vrednostnih papirjev in novih kreditov, saj zaradi omejitev v empirični evidenci, ki je dostopna v Celovitem poročilu o testnem

eksperimentu, ni mogoče rekonstruirati modelskih orodij, s katerimi so v testnem eksperimentu ocenjeni učinki na izgubo iz vrednostnih papirjev in novih kreditov. Iz istega razloga, torej nedostopnosti ustrezne empirične evidence v Celovitem poročilu, rezultati navedeni v tabelah tudi niso očiščeni (verjetne) pristranosti vzorca terjatev in zavarovanj, ki sta uporabljena v testnem eksperimentu.

Pregledna tabela 2

	Testirane banke	NLB	NKBM	Abanka	Banka Celje
	Testni kapitalski primanjkljaj				
Neugodni scenarij brez DTA	4778	1904	1055	756	388
	Zmanjšanje izgube				
Slovenski EBA scenarij	463	191	74	62	35
Striženje	675	221	54	89	39
Restrukturirani krediti	767	318	125	84	71
Gradbeni investitorji	490	234	72	37	45
Nedonosnost	771	326	157	145	39
Neplačilo	578	253	91	53	46
	Povečanje absorpcijske kapacitete				
Dobiček	135	118	13	11	16
Kapitalni blažilec	250	101	40	31	17
	Skupni učinek prilagoditev				
	4129	1762	627	512	308
	Prilagojeni kapitalski primanjkljaj				
DTA	110	24	73	41	14
Vse prilagoditve	539	118	355	202	66

Vir: Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«; lastni izračuni

Opomba: Učinki analiziranih scenarijev na kapitalni primanjkljaj bank; kapitalni primanjkljaj pri neugodnem testnem scenariju brez DTA; zmanjšanje izgube pri slovenskem EBA scenariju 2014; zmanjšanje izgube pri analiziranih supervizijskih scenarijih; povečanje kapacitete dobička in kapitala za absorbiranje izgub; skupni učinki vseh prilagoditev; DTA terjatve za odložene davke; kapitalni primanjkljaj po vseh prilagoditvah; milijoni evrov

Vse testirane banke skupaj bi pri makroekonomskem scenariju z mediansko ostrino testov, ki so uporabljeni za evrske države na bančnem testu EBA 2014 in pri prilagoditvah supervizijskih parametrov ter postopkov testiranja lahko izpolnile minimalne zahteve ECB-ja brez dodatnega kapitalnega primanjkljaja, vendar to predvsem zaradi nekaterih bank, ki bi

imele večje presežke. NLB in Banka Celje bi bili med takšnimi bankami, medtem ko bi Abanka in NKBM imeli kapitalski primanjkljaj 52 oziroma 157 milijonov. Lastniki podrejenih terjatev bi bili v NLB in Celjski banki poplačani v celoti, v NKBM in Abanki pa delno.

V primeru (v študiji predpostavljene) najmanj ugodnega makroekonomskega scenarija (ki je enak scenariju za Slovenijo, ki je uporabljen v EBA testu 2014) in pri vseh prilagoditvah identificiranih odstopanj supervizijske ureditve v Sloveniji od prakse v drugih državah EU ter pri korekcijah analiziranih postopkov testiranja, bi vseh osem testiranih bank skupaj imelo kapitalski primanjkljaj 539 milijonov.

Pregledna tabela 3

	Probanka	Factor Banka
	Testni kapitalski primanjkljaj	
Neugodni scenarij brez DTA	275	233
	Zmanjšanje izgube	
Medianski EBA scenarij	55	55
Striženje	18	28
Restrukturirani krediti	32	27
Gradbeni investitorji	22	15
Nedonosnost	23	35
Neplačilo	19	15
	Povečanje absorpcijske kapacitete	
Dobiček	6	27
Kapitalski blažilec	8	12
	Skupni učinek prilagoditev	
	183	214
	Prilagojeni kapitalski primanjkljaj	
DTA	16	3
Vse prilagoditve	77	16

Vir: Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«; lastni izračuni

Opomba: Učinki analiziranih scenarijev na kapitalski primanjkljaj bank; kapitalski primanjkljaj pri neugodnem testnem scenariju brez DTA; zmanjšanje izgube pri medianskem EBA scenariju 2014; zmanjšanje izgube pri analiziranih supervizijskih scenarijih; povečanje kapacitete dobička in kapitala za absorbiranje izgub; skupni učinki vseh prilagoditev; DTA terjatve za odložene davke; kapitalski primanjkljaj po vseh prilagoditvah; milijoni evrov

Tudi vse štiri ločeno analizirane banke, v katerih so po testnem eksperimentu razlašeni imetniki podrejenih terjatev, bi imele pri takšnem makroekonomskem scenariju kapitalski primanjkljaj, največjega bi imela NKBM. Lastniki podrejenih terjatev bi bili poplačani delno v vseh bankah razen v NKBM.

Osnovni statični indikatorji stabilnosti poslovanja (denarni tok prejetih obresti, kapaciteta za absorbiranje izgub, ipd.) kažejo, da ob začetku obdobja testnega eksperimenta (konec 2012) Factor banka in Probanka nista opazno odstopali od bank, ki so sodelovale v testnem eksperimentu; po stabilnosti poslovanja sta sodili (skupaj z Raiffeisen in Hypo banko) v zadnjo tretjino testiranih bank. Za obe banki so zato ocenjeni učinki vseh faz vrednotenja kapitalskega primanjkljaja, ki so analizirane za testirane banke.

Pregledna tabela 4

	Probanka	Factor Banka
	Testni kapitalski primanjkljaj	
Neugodni scenarij brez DTA	275	233
	Zmanjšanje izgube	
Slovenski EBA scenarij	15	17
Čisto striženje	18	28
Restrukturirani krediti	32	27
Gradbeni investitorji	22	15
Nedonosnost	23	35
Neplačilo	19	15
	Povečanje absorpcijske kapacitete	
Dobiček	3	13
Kapitalski blažilec	8	10
	Skupni učinek prilagoditev	
	140	159
	Prilagojeni kapitalski primanjkljaj	
DTA	23	13
Vse prilagoditve	112	61

Vir: Banka Slovenije, 2013, »Celovito poročilo«; lastni izračuni

Opomba: Učinki analiziranih scenarijev na kapitalski primanjkljaj bank; kapitalski primanjkljaj pri neugodnem testnem scenariju brez DTA; zmanjšanje izgube pri slovenskem EBA scenariju 2014; zmanjšanje izgube pri analiziranih supervizijskih scenarijih; povečanje kapacitete dobička in kapitala za absorbiranje izgub; skupni učinki vseh prilagoditev; DTA terjatve za odložene davke; kapitalski primanjkljaj po vseh prilagoditvah; milijoni evrov

Ocenjen je kapitalski primanjkljaj pri neugodnem scenariju kot tudi učinki vseh prilagoditev testnega eksperimenta (prilagoditev makroekonomskega okolja, supervizijskih parametrov in testnih postopkov).

Kapitalski primanjkljaj pri neugodnem testnem scenariju (z upoštevanjem DTA) bi bil pri Probanki 228 milijonov pri Factor banki pa 193 milijone.

Ocene učinkov korekcije makroekonomskih pogojev in ostalih prilagoditev so za Factor banko in Probanko prikazane v preglednih tabelah 3 in 4. Prilagoditev makroekonomskega scenarija medianski ostrini EBA testov držav evro območja, korekcije supervizijskih parametrov in korekcije testnih postopkov bi znižale kapitalski primanjkljaj Factor banke in Probanke na 16 oziroma 77 milijonov. Vstop privatnih investorjev s takšnim zneskom bi torej zadovoljil minimalne zahteve ECB in, istočasno, zadržal nespremenjeno vrednost podrejenih terjatev in (morda) le razvodenil navadni kapital. V nasprotnem primeru, torej če ne bi bilo interesa privatnih investorjev za dokapitalizacijo bank v takšni višini, bi lahko država samo za četrtino zneska, ki ga je sicer porabila za likvidacijo bank, dokapitalizirala banki in ju pridružila kakšni od večjih bank v njeni lasti.

Opazno manjši bi bili tudi oportunitetni narodnogospodarski stroški likvidacije obeh bank. Saj bi se bistveno zmanjšal propad podjetij, ki v času drastičnega krčenja kreditiranja ostalih bank niso mogla v likvidacijskem postopku takoj poplačati svojih obveznosti z najemom kreditov v drugih bankah. Imetniki podrejenih terjatev v Factor banki bi bili delno poplačani tudi v primeru, če bi banko dokapitalizirala država.

V primeru manj ugodnega makroekonomskega scenarija, enakega scenariju, ki ga je EBA v testnem eksperimentu 2014 pripravila za Slovenijo, bi bil kapitalski primanjkljaj obeh bank precej večji, možnosti pa bi bile ponovno enake. Če bi izostalo zanimanje privatnih investorjev, bi država lahko dokapitalizirala obe banki (in jih pridružila drugim bankam, ki jih je dokapitalizirala na osnovi testnega eksperimenta) še vedno le za 40% zneska, ki je porabljen za likvidacijo obeh bank in z bistveno manjšim propadom strank obeh bank. Tudi v tem primeru, lastniki podrejenih terjatev v Factor banki ne bi bili popolnoma razlašeni.

Sklep. Predpostavke neugodnega makroekonomskega scenarija testnega eksperimenta, ki ga je Banka Slovenije izvedla 2013, opazno odstopajo od predpostavk, ki jih je EBA upoštevala

v testnem eksperimentu za države EU, ki je izveden 2014 (pol leta kasneje od testnega eksperimenta Banke Slovenije), kakor tudi v testnih eksperimentih, ki jih je opravila pred letom 2013. Opazno odstopajo tudi od predpostavk, ki so v teh testnih eksperimentih uporabljene za Slovenijo.

Predpostavljene vrednosti nekaterih supervizijskih parametrov ter testnih postopkov so bile v testnem eksperimentu Banke Slovenije 2013 opazno zahtevnejše od vrednosti, ki se običajno predpostavljajo-uporabljajo v državah EU.

Analiza rezultatov testnega eksperimenta kaže, da vzorca terjatev in zavarovanj (na osnovi katerih so izvajalci izračunali ključne ocene testnega eksperimenta) ali nista nepristrana ali pa so pri obdelavi podatkov iz teh vzorcev narejene dodatne apriorne predpostavke, ki niso podprte z razpoložljivo empirično evidenco slovenskega gospodarstva.

Pri korektno izbranem makroekonomskem scenariju (z ostrino, ki ustreza medianskemu testnemu scenariju držav evro območja v EBA testu 2014) in prilagoditvi uporabljenih supervizijskih parametrov ter postopkov običajni praksi v EU, bi bili lastniki podrejenih terjatev v NLB in Celjski banki poplačani v celoti, v NKBM in Abanki pa vsaj delno.

Banka Slovenije ni ustrezno presodila sposobnost Probanke in Factor banke (primerjalno glede na ostale testirane banke) za dolgoročno preživetje. Pred pričetkom testnega eksperimenta banki, namreč, nista opazno zaostajali po stabilnost poslovanja za grupo osmih testiranih bank. Zato je bila odločitev o nadziranem zapiranju teh bank napačna in draga, tako za imetnike podrejenih terjatev kot za državo.

Pri makroekonomskem scenariju, ki bi po ostrini ustrezal mediani EBA testov držav evro območja in pri supervizijskih parametrih ter testnih postopkih prilagojenih praksi v EU, bi skupen kapitalski primanjkljaj Factor banke in Probanke bil okoli 100 milijonov. V primeru vstopa privatnih investitorjev vsaj s takšnim zneskom, bi ostala vrednost podrejenih terjatev do teh bank nespremenjena, navadni kapital pa bi bil (morda) zmanjšan - razvodenel. V nasprotnem primeru bi država lahko banki dokapitalizirala in pridružila kakšni od velikih saniranih bank za četrtno zneska, ki ga je sicer porabila za njuno likvidacijo. Tudi v tem primeru lastniki podrejenih terjatev do Factor banke ne bi bili razlašeni v celoti.